

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

INVESTIGATING COMMUNICATION SKILL LEVELS OF PHYSICAL EDUCATION TEACHER CANDIDATES ACCORDING TO SOME VARIABLES

Elif AYDIN* & Akın ÇELİK** & Mustafa BAŞ**

Özet: *Bu araştırmanın amacı; beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemektir. Çalışma, 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören toplam 344 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak; araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve Korkut (1997) tarafından geliştirilen “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) kullanılmıştır. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.*

Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel yöntem olarak; betimsel istatistikler, bağımsız gruplar için t-Testi ve Tek Yönlü varyans Analizinden yararlanılmış, anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 21.00 programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin cinsiyet, üniversite, yaşadıkları yerleşim yeri spor branşı ile ilgilenme durumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgular literatür ışığında tartışılmış ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İletişim, iletişim becerisi, Beden eğitimi.*

Abstract: *The purpose of this study is to investigate communication skill levels of physical education teacher candidates according to some variables. This study was conducted to 344 Physical Education Teaching students at Karadeniz Technical University and Gumushane University. Personal Information Form prepared by researcher and Scale of Evaluating Communication Skills (SECS) were used as data collection tool. Screening model was used in research.*

As statistical method; descriptive statistics, t-test for independent groups and one way variance analysis were used and significance level was taken as 0.05. In the analysis of research data, SPSS 21.00 programme was used. As a result of the research, a statistically significant difference was found between the communication skill levels, gender, university, place of residence and sports branch of teacher candidates. Findings were discussed in consideration of literature and recommendations were suggested in accordance with results obtained.

Key Words: *Communication, Communication Skills, Physical Education*

---

* Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/ Gümüşhane

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/ Trabzon

Giriş

Eğitimin en temel ilkelerinden biri insanları, zihni ve bedeni yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmektir¹. Spor, tek başına ve toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan, genelde yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlardır². Beden eğitimi ise iki taraflı bir madalyon gibidir. Bir yüzünde; kuvvet, dayanıklılık, iyi duruş, esneklik, denge ve sinir kas becerileri gibi gelişim ve devamlılığı sağlayan fiziksel özelliği; diğer yüzünde ise bütün bu özellikleri kazanmış olan insanın davranışlarında meydana gelen, kendi kendini anlama, istekli olma, sosyal ve heyecansal kalitelerinde gelişme ve bütün bunların verdiği mutluluk gibi değişiklikler ve ruh sağlığı bulunmaktadır³.

İnsanın, sosyal çevrede sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürmek için ihtiyaç duyduğu iletişim; ruhsal ve bedensel ihtiyaçlarının doyurulması için gereklidir. Biyolojik bir varlık olmasının yanı sıra, toplumsal ve kültürel bir varlık olan insanın sağlıklı iletişim süreçleri içinde bulunması kazanılan deneyimlerin kuşaktan kuşağa aktarılması için gereklidir⁴.

Bu nedenle iletişim, bir insanın teknik olarak bilmesi ve becerilerini iyi geliştirmesi gereken bir araçtır⁵. İnsanın her davranışı, konuşması, susması, dinlemesi, duruşu ve oturma biçimi, kendini ifade etmesi, kısaca çevresine mesaj iletmesidir. İletişim; mesaj üretme, iletme ve algılama sürecidir. İletişim kurmakta asıl amaç, anlaşılabilir mesajların gönderilmesi ve karşı tarafın tutum ve davranışlarında değişiklik yapmaktır. Kenneth D. Moore'e göre iletişim, öğrenme sürecinde merkezi bir role sahiptir. İletişim olmadan öğrenme gerçekleşmez.

İletişimin olmadığı yerde, öğrenme ve öğretme söz konusu olamaz. Bu yüzden öğretmenler öğrencilerle olan günlük etkileşimlerinde iletişim sürecine etkin olarak katılırlar. İletişimin amacı karşımızdaki kişilere anlaşılabilir mesajlar göndermek ve karşımızdaki kişilerin tutum ve davranışlarında bir değişiklik yaratmaktır. Dolayısıyla eğitim ile iletişim neredeyse iç içedir. Başarılı ve etkili bir iletişim kurmadan eğitim gerçekleştirmek mümkün değildir. Genel anlamda iletişim "Birbirlerine ortamdaki nesnelere, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirine aktaran, aynı olgular, nesnelere, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce ve duygu bildirişimleridir"⁶.

İletişim becerileri, insanların çevreleri ile anlamlı ilişkiler kurma, kendini ve başkalarını tanıma, kendi duygularının farkında olma ve başkalarının duygularını tanıyabilme, kendini gerçekleştirebilme, problemleri ile etkin baş edebilme gibi kavramları içinde barındırmaktadır. İletişim becerisi dinleme unsuru üzerinde de durarak, "anlaşılabilir bir biçimde konuşma, göz teması

---

¹ Yalçın Taşmektepligil vd., İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi. Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ankara, 2006, s. 139-147

² Hasan Ulukan, İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı. Karaman 2012, s. 73.

³ Süleyman Erim Erhan-Kemal Tamer, Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Ve Ortaöğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersi İçin Gereken Tesis Araç-Gereç Durumları İle Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiler. Atatürk üniversitesi beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi, Erzurum, 2009. s. 57-66.

⁴ Özden Tepeköylü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa 2007, s. 58.

⁵ Kurtman Ersanlı, İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2016, s. 7-12.

⁶ Halil Kılıç, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Elâzığ, 2013. s. 29.

kurma, konuşmayı teşvik etme, övgüde bulunma, sözel olmayan davranışları uygun bir biçimde kullanma” olarak ele alınmaktadır⁷.

Bireylerin çevreleriyle sağlıklı iletişim kurmaları temel iletişim becerilerine sahip olmalarına bağlıdır⁸. Bireyin topluma uyumunu sağlamak için kurulmuş, toplumsal açık bir sistem olan okulun en önemli öğelerinden biri öğretmendir⁹. Öğretmen, hedeflediği kişi ya da grupta davranış değişikliği oluşturmak üzere iletişim sürecini başlatan kişidir¹⁰. Öğretmen birey ve toplum üzerindeki bu güçlü etkisini, bir iletişim süreci olan eğitimi planlayan, uygulayan ve değerlendiren kişi olmasından alır. Öğretme-öğrenme ortamında iletişimi başlatan kaynak, temelde öğretmendir. Bunun yanında öğrenmenin iyi gerçekleştirilebilmesi için kaynağın yani öğretmenin iletişim becerilerine sahip olması gerekir. Çünkü kaynağın durumu, öğrenmeyi büyük oranda etkilemektedir¹¹.

Ayrıca doğasında hareket etmek ve bu yolla iletişim kurmak olan insanın, hareket etme yetisinin iyi beden eğitimi programları ve spor organizasyonlarıyla şekillendirilmesi kişilerarası ilişkilerin sağlıklı ve sürekli olmasını sağlayabilir¹². İnsanlar materyal ve düşünsel yaşamlarını her gün sürdürmek için birbirleriyle sosyal ilişkiye girerler. Bu ilişkiyi gerçekleştirmek ancak iletişimle mümkündür. İletişimde önemli olan ne söylediğiniz değil, nasıl söylediğinizdir. Kulüp içerisinde sporcularımızla ya da özel hayatımızdaki kişilerle iletişim kurarken tarzımız, kullandığımız kelimeler ve cümleler karşımızdaki kişi üzerinde farklı etkiler yaratır¹³. Spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden düşüncelerden insanlarla diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlayarak insanların gelişiminde önemli bir yeri vardır.

Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde nitelikli nesilleri yetiştirmesini beklediğimizi öğretmen adaylarının sahip olduğu iletişimci biçimleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkisinin ortaya konulması büyük önem arz etmektedir. Çünkü yetiştirecekleri öğrencilerin derse katılımı, akademik başarısı ve okula uyumunun önemli olduğu alan yazın araştırmaları tarafından da dile getirilmektedir¹⁴. İletişim sayesinde kişiler zihinlerindeki kavram ve fikirlerini açığa vurarak, başkalarının duygularını, düşüncelerini, yaşantılarını paylaşma ve değerlendirme fırsatı bulmaktadır. Başkalarını etkileme ve onlardan etkilenme ve yararlanma, yararlı olma ve bir başarı gösterme; iletişim sayesinde mümkün olabilmektedir¹⁵.

Spor etkinlikleri bireylere yaşama dair elle tutulur kazanımlar sağlamaktadır. Hayatın her döneminde etkisini devam ettirecek çok önemli içsel ve dışsal özellikleri, sporu yaşantısına katmış bireylerde görmek her zaman mümkün olmaktadır. Yardımlaşma, paylaşım, kabullenme, cesaret, özgüven, iletişim, kucaklaşma, dostluk, kendini bir topluluğa ait olarak görme, o topluluktaki önemini

---

⁷ Gülsüm Erigüç-Hüseyin Eriş, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri. Harran Üniversitesi Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, s. 46.

⁸ Öner Gülbahçe, KK Eğitim Fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2010, s.12.

⁹ Halil Kılıç, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Elâzığ, 2013. s. 29.

¹⁰ Veysel Küçük-Harun Koç, Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2015, s. 9.

¹¹ Serdar Ceyhan-Nedim Malkoç, Communication Skills Levels of Karabük University School of Physical Education and Sports Students. international journal of Social sciences and education research. 2015, s. 1570.

¹² Özden Tepeköylü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa. 2007, s. 48.

¹³ Osman Mutlu vd., Üniversite Öğrencisi Tenisçilerde Empatik Eğilim ve İletişim Becerisi. International Journal of Science Culture and Sport, 2014, s. 129.

¹⁴ Cem Çuhadar vd., Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve İletişimci Biçimleri. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2014, s. 15.

¹⁵ Murat Özşaker, Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri Ve Benlik Saygılarının Değerlendirilmesi. International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE), 2013. s.2(3).

fark etme gibi kavramlar spor olgusunun bireye kazandırdığı niteliklerden bazılarıdır¹⁶. İletişim teknolojilerinin hızla arttığı günümüzde spor alanında yer alan bireylerinde iletişim becerilerinin gelişmiş olması beklenmektedir. “Sportif aktivitelerle sağlanabilecek bedensel farkındalık, kişinin beden dilini bilinçli olarak kullanmasında da etkili olabilir. Küçük yaşlardan itibaren egzersiz yapma alışkanlığı edinmek, etkili iletişimde önemli olan ve dikkate alınması gereken sözsüz mesajlardandır”. İletişim sürecinde, bedensel temasla da birçok iletişim bilgisi alıcıya aktarılmakta ve anlamlandırılmaktadır¹⁷.

Bu bakımdan, iletişim teknolojilerinin hızla arttığı günümüzde; öğretim faaliyetlerinin olumlu yönde geliştirilmesi, öğrencilerin gelişiminde ve öğrenme sürecinde davranış problemleri ortaya çıktığında yapıcı etki gösterme rolüne sahip olan öğretmenlerin mesleki iletişim süreçlerinde ağırlık kazanan iletişim becerileri büyük öneme sahiptir. Mesleki sorunları çözmede ve başarılı olmada etkili olacağı düşünülen iletişim becerilerinin geliştirilmesi, öğretmen adayları ile doğrudan ilişkili olduğu bilinmektedir. Araştırmada elde edilecek sonuçların eğitimcilere, ebeveynlere yol göstermesi ve alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Literatürde bu konuyla ilgili olarak elde edilen bulguları tartışılabilir beden eğitimi öğretmen adayları ile yapılmış yeterince çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerini ortaya koyarak bazı demografik özelliklere (cinsiyet, üniversite, yaşadıkları yerleşim yeri, Spor branşıyla ilgilenme durumu) göre farklılık olup olmadığını tespit etmektir.

Materyal ve Metod

Araştırmada mevcut durumu tespit etmeye yönelik ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen olguyu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir. Tarama modellerinden ilişkisel tarama modelleri ise iki ya da daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/ya da derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir¹⁸.

Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören toplam 344 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının 211’i erkek 133’ü ise kadındır. Üniversiteler arası dağılımına bakıldığında Karadeniz teknik üniversitesi 175 Gümüşhane üniversitesi ise 169 katılımcıdan oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplama araçları olarak; araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”¹⁹ tarafından geliştirilen “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ), Korkut (1996) tarafından ilk önce lise öğrencilerine yönelik hazırlanmış, daha sonra

¹⁶ Levent Bayram, Düzenli Spor Yapmanın İslahvelelerindeki Çocuk ve Gençlerin Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2013, s. 53.

¹⁷ Mehmet Yanık, Spor Türü Ve Diğer Bazı Değişkenlerin Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi. International Journal of Human Sciences, 2015, s.1366.

¹⁸ Niyazi Karasar, Bilimsel araştırma yöntemi. (15. Basım). Ankara, 2005.

¹⁹ Fidan Korkut, Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1997, s. 208.

üniversite öğrencileri ile 61 yetişkin üzerinde uygulanmıştır. İBDÖ 5'li likert tipi bir ölçektir. 25 maddeden oluşan bir form şeklindedir. Yönergeyi de içeren bu formda "her zaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman (1)" olmak üzere derecelendirilmiş seçenekler yer almaktadır. Tersine maddelerin olmadığı ölçekte yüksek puan, bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamındadır.

Korkut (1996) İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaşları 14-17 arasında değişen 126 öğrenci ile yapmıştır. Ölçeğin maddelerinin yapı geçerliğini, diğer bir değişle çok boyutlu olup olmadığını anlamak amacıyla temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Dönüştürülmeden yapılan analiz sonucunda maddeler özdeğerleri 1.00'ın üstünde olan dokuz faktöre yayılmış, ancak son beş faktöre çok az sayıda madde girmiştir. Birinci faktörün özdeğerinin 4.37; ikinci ve diğer faktörlerin özdeğerlerinin ise sırasıyla 1.91; 1.77; 1.56; 1.37; 1.27; 1.18; 1.13; 1.08 olduğu görülmüştür. Elde edilen faktör yığılmalarının birbirinden çok farklı olmaması ölçeğin tek boyutluluk için tek faktör yapısını gösterdiği biçiminde yorumlanmıştır (Korkut, 1996). Ölçeğin Korkut (1997) tarafından üniversitede okuyan 58 öğrenci ve 61 yetişkinle yapılan iki geçerlik çalışmasında benzer ölçekler geçerliği kullanılmıştır. Korkut (1997) tarafından üniversitede okuyan 58 öğrenci ile iki hafta arayla yapılan çalışmada testin tekrarı yöntemi ile yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı .78 ($p < .001$) olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak alfa değeri ise üniversite öğrencileri için .86 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Diğer bir güvenilirlik çalışmasında 61 yetişkinin puanlamalarıyla yapılan iç tutarlılık katsayısı .75 olarak bulunmuştur (Korkut, 1997).

Araştırmacı tarafından toplanan ölçekler, kontrol edilerek hatalı doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur. Ölçeklerden elde edilen verilerin yüzde ve frekans dağılımları alınmış, İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğine ilişkin veriler değişkenlere göre analiz edilmeden önce normal dağılıma uygunluğu One Sample Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Skewness-Kurtosis değerleri $-2/+2$ arasında olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği ve bu sebeple Parametrik testler kullanılmıştır. Dolayısıyla yapılan test sonucunda veriler normal dağılım gösterdiğinden, İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğine ilişkin verilerin demografik bilgilere göre karşılaştırılmasında parametrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bağımsız gruplar için t-Testi ve Tek Yönlü varyans Analizinden yararlanılmış, anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 21.00 programı kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur. Çalışma grubunun araştırmanın değişkenleriyle ilgili betimleyici değerleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların iletişim becerilerini değerlendirme düzeylerinin üniversitelerine göre t-testi Sonuçları

Üniversite	N	Ort.	Ss.	t	p
Karadeniz Teknik Üniversitesi	175	100,70	14,17	-2.046	.042
Gümüşhane Üniversitesi	169	103,73	13,29		

Tablo 1'e bakıldığında beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim becerilerini değerlendirme puanları ile üniversite değişkeni arasında t testi sonucuna göre $t = -2.046$, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın hangi grubun lehine olduğunu tespit etmek için grupların puan ortalamalarına bakıldığında [Karadeniz Teknik Üniversitesi ($X = 100,70$) Gümüşhane Üniversitesi ($X = 103,73$)] Gümüşhane üniversitesi puanlarının Karadeniz Teknik Üniversitesi puanlarından

yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile üniversiteleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu gösterir.

Tablo 2. Katılımcıların iletişim becerilerini değerlendirme düzeylerinin cinsiyetlerine göre t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Erkek	211	100,93	14,73	-2.231	.026
Kadın	133	104,18	12,00		

Tablo 2'ye bakıldığında beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim becerilerini değerlendirme puanları ile cinsiyet değişkeni arasında t testi sonucuna göre $t = -2.231$, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın hangi grubun lehine olduğunu tespit etmek için grupların puan ortalamalarına bakıldığında [Erkek ($X = 100,93$) Kadın ($X = 104,18$)] kadınların puanlarının erkeklerin puanlarından yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu gösterir.

Tablo 3. Katılımcıların herhangi bir spor branşıyla ilgilenme durum değişkenine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeylerine ilişkin Anova Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı fark
Gruplar arası	3068,273	4	767,068	4,16	,003	2>1
Grup içi	62395,064	339	184,056			3>1
Toplam	65463,337	343				4>1

Tablo 3'e bakıldığında Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının herhangi bir spor branşıyla ilgilenme durumu değişkenine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeyi [$F(4/339) = 4,16; P < .05$] puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların yaşadıkları yerleşim merkezine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeylerine ilişkin Anova Sonuçları

	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı fark
Gruplar arası	2927,615	4	731,904	3,96	,004	3>1
Grup içi	62535,722	339	184,471			4>1
Toplam	65463,337	343				5>1

Tablo 4'e bakıldığında Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının yaşadıkları yerleşim merkezine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeyi [$F(4/339) = 3,96; P < .05$] puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur.

Tartışma

Bu çalışmada Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri ile Cinsiyet, Spor branşıyla ilgilenme durumu, yaşadıkları yerleşim yeri ve okudukları üniversite demografik değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiş, sonuçlar tartışılmıştır.

Yapılan analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Buna göre kadın öğretmen adaylarının iletişim düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına oranla daha yüksek puana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın araştırmaları ile ortaya çıkan benzerlik veya farklılıkların, genel olarak kadınların başkalarının sorunlarına daha duyarlı ve onlarla daha iyi ilişki kurmaları olmaları ve çocuklarla çalışma konusunda erkelere oranla daha istekli olmalarının etkisinin olabileceği söylenilebilir.

Çuhadar (2014)²⁰ yapmış olduğu “Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve İletişimci Biçimleri” isimli çalışmasında araştırma bulgumuzu destekler nitelikte sonuçlar tespit etmiştir. Bu araştırmanın sonucu da bizim bulgumuzu destekler niteliktedir. Çetinkaya (2011)²¹ tarafından Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi” çalışmasında ise sonuçlarımıza paralel olarak kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre iletişim becerilerine ilişkin daha olumlu görüş olduğu sonucuna varmıştır. Yapılan çalışmalarda da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre iletişim becerilerini daha iyi algıladıkları etkili iletişim kurmada daha başarılı oldukları belirlenmiş ve bu durum kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha sosyal olmaları ile açıklanmıştır (Gaskar & Öz Yazıcıoğlu, 2014).²²

Karataş (2015)²³ yapmış olduğu “adolesan bireylerin iletişim becerilerinin incelenmesi” isimli araştırmasında Erkek bireylerin iletişim becerilerinin bayan bireylerin iletişim becerilerinden yüksek olduğu görülmektedir. Tozoğlu & Bayraktar (2014)²⁴ da üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada erkek öğrencilerin iletişim becerilerinin bayan öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuştur. Pehlivan (2005)²⁵ ve Özerbaş ve ark (2007)²⁶ da öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu çalışmalarda cinsiyet ve iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu bildirmektedir. Acar (2009)²⁷ tarafından öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin ele alındığı çalışmada ise, davranışsal iletişim becerisi alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuş, erkek öğretmen adaylarının ortalamaları, öğretmen adaylarının ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Burka & Yuen’e (2008)²⁸ göre erkek egemen toplumlarda başarı rolü daha çok erkeklere yüklenmiş ve kadınlar bu anlamda daha geri planda kalmıştır. Bununla birlikte; cinsiyet değişkeni ile iletişim becerileri algıları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Çevik, 2011²⁹; Çiftçi & Taşkaya, 2010;³⁰ Aydın 2012³¹). Yapılan bu çalışma sonuçlarında bizim çalışmamıza göre farklı sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Dolayısıyla

---

²⁰Cem Çuhadar vd., Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve İletişimci Biçimleri. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2014, s. 15.

²¹ Zeynep Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011, s. 93.

²² Sevgi Gaskar-Nurcan Özyazıcıoğlu, Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri. Güncel Pediatri, 2014, s.20.

²³ İsmail Karataş, Adolesan Bireylerin İletişim Becerilerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, 2015. s. 47.

²⁴ Erdoğan Tozoğlu-Gökhan Bayraktar, Effects Of Sports On Communication Skills: A Research On Teachercandidates. Research on Humanities and Social Sciences, 2014, s. 68.

²⁵ Kevse Baykara Pehlivan, Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma, İlköğretim Online, 2005, s. 17.

²⁶ Mehmet Akif Özerbaş vd, Öğretmen Adaylarının Algıladıkları İletişim Becerisi Düzeylerinin İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, s. 123.

²⁷ Veli Acar, Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, 2009, s. 75.

²⁸ Jane Burka-Lenora Yuen, Procrastination: Why you do it, what to do about it now. Cambridge, MA. 2008. Da Capo Press.

²⁹ Deniz Beste Çevik, Müzik öğretmeni adaylarının iletişim becerileri. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011, s. 13.

³⁰ Sebahattin Çiftçi-Serdarhan Taşkaya, Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki. IX. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Fırat Üniversitesi, Elazığ. 2010.

³¹ Elif Aydın, (2012). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirmeleri İle Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon. 2012, s. 67.

iletişim becerileri, bayan, erkek ayrımı olmaksızın etkili bir öğretilerde bulunması gereken temel becerilerden biri olmalıdır.

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile üniversiteleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Buna göre, Gümüşhane üniversitesinde okuyan beden eğitimi öğretmeni adaylarının puan ortalamalarının Karadeniz Teknik üniversitesinde okuyan beden eğitimi öğretmeni adaylarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları yanında fakülte yaşamlarından kaynaklanan değişik sorunlar, beklentiler ya da okul yaşamından aldıkları haz duygusu gibi durumları beden eğitimi öğretmen adaylarını olumlu ya da olumsuz etkileyebildiği söylenilebilir. Kurulacak güçlü bir iletişim süreci, okuldaki öğrenci ve öğretim elamanlarının okul kültürüyle bütünleşmesini kolaylaştıracaktır³². Bu durumda öğretim elamanlarının kurdukları iletişim becerilerinin değerlendirilmesi sayesinde okul kültürünü öğrencilere iletilip benimsetilmesinde önemli rol oynadıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının yaşadıkları yerleşim merkezine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Buna göre, Büyükşehirde ve ilçede yaşayan beden eğitimi öğretmeni adaylarının iletişim becerileri düzeyi puanının köyde yaşayan beden eğitimi öğretmenlerini adaylarının iletişim beceri düzeyi puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Büyük şehirde yaşayan öğretmen adaylarının iletişim beceri puanının yüksek olması, büyük şehirde sahip olunabilecek, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda daha geniş imkânlar ve büyük şehirde yaşamının bireylere sağladığı faydaların köylere göre fazla olduğu söylenilebilir. Tepeköylü (2007)³³ yapmış olduğu “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında yaşadıkları yerleşim merkezine göre iletişim becerisi düzeyi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Dolayısıyla yapılan bu çalışma sonucu da bizim çalışmamıza göre farklı sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmen adaylarının herhangi bir spor branşıyla ilgilenme durumu değişkenine göre iletişim becerilerini değerlendirme düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Buna göre, sporcu olmayan ama düzenli spor yapan, lisanslı ve okul takımında olan beden eğitimi öğretmeni adaylarının iletişim becerileri düzeyi puanının spor yapmayan beden eğitimi öğretmenlerini adaylarının iletişim beceri düzeyi puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, beden eğitimi öğretmenlerini herhangi bir sosyal durumda ortama uygun hareket edebilen, kendinden emin, başka bireylerin duyuşsal imalarını doğru ve tam olarak yorumlayabilen, başka bireyler tarafından duyuşsal olarak çabuk etkilenen, başkalarının duyuşsal durumlarını empatik olarak ifade edebilen, cana yakın, sosyal ya da herhangi bir konuda sohbeti başlatma ve yönlendirme becerilerine sahip bireylerdir (Avşar 2004)³⁴.

İyi iletişim kurmak sporcular arasında olumlu eleştiri ve sürekli etkileşim sağlar. Sporcuya performansı hakkında bilgi vermek, kulüp içinde etkileşim, motivasyon ve arabuluculuk gibi çeşitli sonuçların oluşması iletişim becerileri ile sağlanır. Spor gençlerin iletişim beceri düzeylerinin gelişmesine yardımcı olduğu gibi, hiç kuşkusuz sosyalleşmelerine de çok büyük katkılar sağlamaktadır. Günümüzde insanların fiziksel, duygusal ve toplumsal bakımdan gelişimi grup çalışmasının kolaylaştırılması, karşılıklı dayanışmanın sağlanması ve toplum üyeliğinin

³² Türkan Argon-Meltem Kösterelioğlu, Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşam Kalitesi Ve Fakülte Kültürüne İlişkin Algıları. Electronic Journal of Social Sciences, 2009, s. 30.

³³ Özden Tepeköylü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa 2007, s. 58.

³⁴ Züleyha Avşar, Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin Belirlenmesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2004, s. 111.

kazanılmasının en kolay yollarından biri spor olgusudur³⁵. Tepeköylü ve ark (2009)³⁶'nın beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin düzenli olarak bir spor branşıyla ilgilenip ilgilenmeme durumuna göre iletişim becerisi algıları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmacıya göre bu durum, örnekleme katılan öğrencilerin çoğunun sağlam bir spor geçmişine sahip olmasından, halen spor yapıyor olmasından ve ayrıca sportif ortamlarda kazandıkları kişisel yeterliliğe olan inançlarını sosyal ve kişilerarası ilişkilerine taşınmasıyla iletişim becerisi algılarının yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla yapılan bu çalışma sonucu da bizim çalışmamıza göre farklı sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir.

Kaynaklar

- Acar, V. (2009). "Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi. Burdur.
- Argon, T., ve Kösterelioğlu, M. A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşam Kalitesi Ve Fakülte Kültürüne İlişkin Algıları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 8(30).
- Avşar, Z. (2004). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin Belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 111-130
- Aydın, E. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirmeleri İle Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Trabzon.
- Bayram, L. (2013). Düzenli Spor Yapmanın İslahevlerindeki Çocuk ve Gençlerin Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Samsun.
- Burka, J. B. and Yuen, L. M. (2008). Procrastination: Why you do it, what to do about it now. Cambridge, MA: Da Capo Press.
- Ceyhun, S., & Malkoç, N. (2015). Communication Skills Levels of Karabük University School of Physical Education and Sports Students. *international journal of Social sciences and education research*.1 (4), 1570-1580.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 93-108.
- Çevik, D. B. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının iletişim becerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 1-13.
- Çiftçi, S. ve Taşkaya, S. M. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişki. IX. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çuhadar, C., Özgür, H., Akgün, F., & Gündüz, Ş. (2014). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve İletişimci Biçimleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1).
- Erhan, E. S. ve Tamer K. (2009). Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretim Ve Ortaöğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersi İçin Gereken Tesis Araç-Gereç Durumları İle Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Atatürk üniversitesi beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi* 11 (3) : 57-66
- Erigüç, G., ve Eriş H., (2013). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri: Harran Üniversitesi Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(46).

---

³⁵ Hasan Ulukan, İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı. Karaman. 2012, s. 72.

³⁶ Özden Tepeköylü vd, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Ankara, 2009, s. 115.

- Ersanlı, K. (2016). İletişim becerileri envanterinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Eylül, 10; s. 7-12.
- Gaskar, S., Özyazıcıoğlu, N. (2014). Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Güncel Pediatri*, 1(12), 20-25.
- Gülbahçe, Ö. (2010). KK Eğitim Fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 12-22.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. (15. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, İ. (2015). Adolesan Bireylerin İletişim Becerilerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Konya.
- Kılıç, H. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Elâzığ.
- Korkut, F. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 1996, Cilt:2(7), 18-23
- Korkut, F. Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Anadolu Üniversitesi, 208-218, Eskişehir, 1997
- Küçük, V., & Koç, H. (2015). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan Ve Spor İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.9(9).
- Mutlu, O. T., Şentürk, H. E., ve Zorba, E. (2014). Üniversite Öğrencisi Tenisçilerde Empatik Eğilim ve İletişim Becerisi. *International Journal of Science Culture and Sport*, SI(1): 129-137.
- Özerbaş, M. A, Bulut M, Usta E, (2007). Öğretmen Adaylarının Algıladıkları İletişim Becerisi Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 123-135.
- Özşaker, M. (2013). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri Ve Benlik Saygılarının Değerlendirilmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 2(3).
- Pehlivan, K. B, (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma, *İlköğretim Online*, 4 (2), 17-23.
- Taşmektepligil, Y. Yılmaz Ç. İmamoğlu O. Kılıcıgil E. (2006). İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IV (4) 139-147
- Tepeköylü, Ö. (2007). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Manisa.
- Tepeköylü, Ö., Soytürk, M., Çamlıyer, H. (2009) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı değişkenler Açısından İncelenmesi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Ankara, VII(3), s. 115-124.
- Tozoğlu, E, Bayraktar G, (2014). Effects Of Sports On Communication Skills: A Research On Teachercandidates. *Research on Humanities and Social Sciences*, 4(2), 68-74
- Ulukan, H. (2012). İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karaman.
- Yanık, M. (2015). Spor Türü Ve Diğer Bazı Değişkenlerin Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1366-1376